

Tiivistelmä

Vapaaehtoistoiminnan piilo-opetussuunnitelma

Väitöstutkimukseni käsittelee vapaaehtoistoiminnan sivistysmerkitystä elämäkulussa ja haastaa perinteisiä tulkintoja vapaaehtoistyöstä. Tutkimuksessa vapaaehtoistyö mielletään henkilökohtaiseksi itsekasvatukseksi ja tavoitteelliseksi sivistystyöksi, vaikka se usein toteutuukin yhteisöllisenä ja vuorovaikutteisena aktiivien toiminnassa. Yhteiskunnallisen hyödyn, hyvänteckemisen ja kansalaisaktiivisuuden sijasta tutkimus korostaa vapaaehtoistyön paikkaa ja tarkoitusta osana yhteiskunnan sivistysperustaa, tuoden esiin tutkimuskeskustelussa sivuun jääneen tai unohtuneen vapaaehtoistyön potentiaalin itsekasvattajana. Tutkimuksellinen kiinnostukseni vapaaehtoistointaan on saanut alkunsa kasvatustieteen maisterintutkinnon harjoittelun aikana Suomen Punaisen Ristin Hämeen piirillä. Osallistuin jo tuolloin Sivistystyön vapaus ja vastuu - yhteistyöohjelman opintopiireihin, jotka tukivat tutkimuksen ja käytännön kentän kiinnostavia kytköksiä. Kohdatessani Punaisella Ristillä lukuisia vapaaehtoisaktiiveja, aloin pohtia vapaaehtoistyön kokemuksia ja merkityksiä. Tästä syntyi pro graduni (2014), jossa olen analysoinut vapaaehtoistointaa kasvattajana ja tulkinnut aktiivisen vapaaehtoistyön ja elämänrakenteiden suhteita.

Väitöstutkimuksen ongelmanasettelussa haastan vapaaehtoistyön tarkoitusta hyvänteckemisenä ja auttamisena etsien vapaaehtoistoiminnan *kirjoittamatonta opetussuunnitelmaa* näiden virallisten ja julkisten merkitystenantojen taustalta. Tutkimus haastaa siten perinteisiä tulkintoja vapaaehtoistyöstä yhteisöllisenä avunantona ja painottaa ajassa ja kulttuurissa muuttuvaa, jopa tekijälähtöistä vapaaehtoistyötä. Tutkimus pyrkii ymmärtämään vapaaehtoistyön monipuolistuvia merkityksiä, sekä esittämään vapaaehtoistyön yksilöllisiä hyötyjä ja sivistyspotentiaalia. Huolimatta samoin arvolähtökohdin vaihtelevissa kulttuurisissa konteksteissa toimivasta Punaisen Ristin vapaaehtoisjärjestöstä, kansainvälisesti vertailevalla tutkimuksella voidaan löytää ylikulttuurinen tai paikallinen agenda, jota rinnastaa piilo-opetussuunnitelmaan. Esimerkiksi vertailut Suomen tai Sveitsin Punaisen Ristin järjestöaktiivien välillä voisi olla kiinnostavia. Kansainvälisen ja puolueettoman avustusjärjestön historia ulottuu vuoteen 1859, jolloin Punainen Risti sai alkunsa hyvin humanitaarisin ja yhteisöllisin merkityksin. Sveitsiläinen perustaja Henry Dunant esitti, että kaikkiin maihin perustettaisiin vapaaehtoinen järjestö avustamaan sodanaikaista lääkintähuoltoa. Jo seuraavana vuonna Genevessä perustettiin toimikunta, josta muodostui Punaisen Ristin kansainvälinen komitea. Näyttäytyykö esioletukseni sivistävästä järjestötyöstä ja itsekasvatuksen piilo-opetussuunnitelmasta ylikansallisissa vertailuissa ja miten vahvana järjestön historia edelleen ohjaa toimintaa, puhetta ja merkityksenantoja?

Toiminta kansalaisjärjestössä tuottaa aiemman aineistoni mukaan merkityksellisiä oppimisen ja kasvun kokemuksia, mutta keskustelu sivistyshyödyistä jää usein auttajien sankaritarinoiden taa keskittyen humanitaarisen avun vastaanottajaan tai toiminnan taustalla vaikuttaviin yleisesti jaettuihin periaatteisiin. Onko vapaaehtoistyön funktion lopulta mahdollista olla aktiiveille kuitenkin *saamista antamisen sijasta*? Tutkimuksessa syvennyttään vapaaehtoistoiminnan kirjoittamattomiin opetussuunnitelmiin toimijoiden kokemuksia avoimesti kuullen ja tulkiten. Näyttäisi siltä, että lopulta järjestön aktiivitoimija kasaa vapaaehtoistyön ansioluetteloa itselleen, vaikka toiminta näennäisesti kohdistuisikin toisten hyväksi jopa kansainvälisellä tasolla. Työ vapaaehtoistehtävissä nykyisin on lopulta väline kehittyä ihmisenä ja haastaa itseä, jolloin vieraannutaan historian sanelemista perinteistä.

Seminar 30.3.2016

Doctoral student Outi Sipilä

Vapaaehtoistoiminnan piilo-opetussuunnitelma / Hidden curriculum of voluntary work

Sipila.Outi.K@student.uta.fi

Vapaaehtoistoiminnan pedagogisia tarkoituksia ja merkityksiä on tutkittu hyvin vähän, vaikka toiminta on Suomessa kansainvälisestäkin katsottuna laajaa ja yhteiskunnan toimivuuden kannalta tärkeää. Vapaaehtoistyön merkitys on tullut yhä monisyisemmäksi. Yhteiskunta voi jopa korvata vapaaehtoistyöllä aiemmin palkkatyönä toteutettuja palveluja, yksilölle siitä voi muodostua jossain elämänvaiheessa palkkatyön vaihtoehto. Vaikka kyse on ylikansallisesta ilmiöstä, suomalaisittain olisi hyödyllistä perehtyä vapaaehtoistoiminnan merkityksiin myös maissa, joissa julkinen palvelujärjestelmä ei ole kehittynyt pohjoismaisen kaltaiseksi. Toisaalta on myös tarpeen tunnistaa suomalaisia vapaaehtoistyön kulttuurisia ja historiallisia ominaispiirteitä ja suhdetta murroksessa olevaan vapaan sivistystyön perinteeseen. Tutkimuksen perusteella voidaan ottaa kantaa kansalaisuuden ja vapaan sivistystyön kehityssuuntiin, mihin vapaaehtoistyö sivistyskokonaisuudessa, oppimisympäristöissä ja kansalaiseksi kasvussa lopulta asemoituu? Määrittääkö ympäröivä yhteiskunta vapaaehtoistyön paikan ja merkityksen ohi tekijänsä? On viimein aika tarkastella vapaaehtoistyötä sen tekijästä lähtöisin. Suomesta puuttuu laadullisella tutkimusotteella toteutettua vapaaehtoistoiminnan tutkimusta, joka keskittyisi merkitysrakenteisiin toiminnan taustalla ja tarkastelisi vapaaehtoistyön lähtökohtia sekä humanitarismia kriittisemmin.

Tutkimusaineistoa tuottavat pääasiassa itse vapaaehtoistoimijat, lisäksi teen tulkintoja järjestöjen aatteellisista kehyksistä, dokumenteista ja julkaisuista. Ne miellän ikään kuin formaaleiksi vapaaehtoistyön opetussuunnitelmiksi, joita vertaan toimijoiden sivistys-, kasvu- ja oppimiskokemuksista muodostuvaan piilo-opetussuunnitelmaan. Aineistonhankinnan menetelminä ovat haastattelut järjestön aktiivitoimijoille, kysely suuremmalle joukolle kansainvälisiä vapaaehtoisia (kerätty 8/2015), tutkijan oma vapaaehtoistyöpanos sekä virallisten dokumenttien koonti. Väitöstutkimus muodostuu artikkeleista, joita jokaista ohjaa oma tutkimuskysymyksensä. Lisäksi aineiston hankinnan prosessi muodostaa todennäköisesti yhden oman artikkelinsa. Ensimmäisen artikkelin *Vapaaehtoistyö itsekasvatuksena* kirjoitusprosessi on alkanut.

Vapaaehtoistyön merkitykset

- *Millaisia merkityksiä vapaaehtoistyö saa elämänsä aikana?*

- *Miten näyttäytyy vapaaehtoistyön itsekasvatuksellinen merkitys?*

Vapaaehtoistyön sivistysluonne ja piilo-opetussuunnitelma perinteisiä tulkintoja haastaen

- *Miten piilo-opetussuunnitelma muodostuu virallisten dokumenttien, periaatteiden ja arvojen taustalle toimijoiden sivistyskokemuksista?*

Ylikansalliset vertailut

- *Millaisia eroja muodostuu virallisten opetussuunnitelmien ja kirjoittamattomien opetussuunnitelmien välille?*

Tutkimusprofiilini EDUssa linkittyy kansalaisuuden ja osallisuuden painopistealueeseen. Työskentelyni on osa Equality & Justice in Adult, Vocational and Higher Education - tutkimusryhmän toimintaa, sekä Freedom and Responsibility of Liberal Adult Education (SVV Sivistystyön Vapaus ja Vastuu) -yhteistyöohjelmaa. Suomen Kulttuurirahasto (Urpo ja Maija-Liisa Harvan rahasto) sekä Tampereen kaupungin tiederahastosto ovat myöntäneet työskentelyapurahan tutkimukselleni keväällä 2016.

Avainsanat: Aikuiskasvatus, Vapaa Sivistystyö, Itsekasvatus, Elämänsä kulku, Vapaaehtoistyö, Kirjoittamaton opetussuunnitelma, Piilo-opetussuunnitelma, Merkitys, Kokemus

Seminar 30.3.2016

Doctoral student Outi Sipilä

Vapaaehtoiminnan piilo-opetussuunnitelma / Hidden curriculum of voluntary work

Sipila.Outi.K@student.uta.fi

Abstract

Hidden curriculum of voluntary work

Starting point for this Doctoral study was my internship in Finnish Red Cross and my Master's thesis about volunteering in life course (2013-2014). The Finnish Red Cross is one of the largest civic organizations in Finland. The districts organize training sessions and events for the volunteers providing them with an opportunity to share experiences, learn new skills and gain additional motivation for voluntary work. The main objective of the Finnish Red Cross is to help together those who need it most in Finland and abroad.

During internship I met many active volunteers of different countries and I was surprised by their motivation. I wondered what does volunteering mean to them, what is its role in their life course and why are they doing voluntary work so intensively. Some of them have been a volunteer for a whole life and taken part to many different groups and leading others. In Red Cross I have been told and also many researchers (e.g. Grönlund 2012, Pessi 2008, Yeung 2001) have found that the idea of this kind of voluntary work was very human – they wanted to do something good for other people and be a part of global charity organization. But the main finding on my research is that the reasons for volunteering are opportunity to learn new skills and get new challenges in life. Red Cross community was important for volunteers but taking part of activities seems to lead volunteers forward all the time: new skills, new training sessions and events, more responsibility, more challenges in Finland and abroad. On my research articles I wrote about *career as a volunteer*. This interesting contradiction between community and individual edification work leads my dissertation forward at this point and makes me to continue the current research about voluntary work. I'm also interested about Red Cross history and how the history leads organizations to work today. Swiss Henry Dunant proposed (1859) that a voluntary organization be started in every country to help provide medical care in time of war. The committee was established in Geneva, which later became the International Committee of the Red Cross based on Dunant's thoughts. Today would be interesting to compare voluntary work in Finland and Switzerland for example: What is the most important for volunteers in Red Cross activities – community and helping others or educational/edificational meanings? It's interesting to see what happens behind the voluntary works' formal curriculum about humanitarian aid.

School curriculum is generally accepted as an explicit, conscious, formally planned course with specific objectives. In this Doctoral study I am analyzing the real meanings of voluntary work in Finland and global contexts. Are those new skills, opportunities to learn and getting challenges some kind of *Hidden Curriculum* of voluntary work? Formal documents and curriculums of voluntary work seem to tend to humanitarian aid and helping others in national and global contexts. It is time to view volunteering for a bit critical and new ways: what if voluntary workers themselves experience that this kind of work is especially for them, not for others? It's time to find out the educational meanings of this kind of free time activities. According to my previous data (2013) volunteering is firstly a way to learn and experience and altogether reach something for yourself. So this research tries to understand volunteering as an edification work in the context of liberal adult education and informal learning.

Seminar 30.3.2016

Doctoral student Outi Sipilä

Vapaaehtoiminnan piilo-opetusuunnitelma / Hidden curriculum of voluntary work

Sipila.Outi.K@student.uta.fi

For many years Hidden curriculum theorists (e.g. Dreeben 1967, Jackson 1968, Vallance 1973, Giroux 2001, Margolis 2001) have tended to focus on how students experience an unwritten curriculum. My doctoral study focuses on volunteers' hidden curriculum on informal learning environments. This dissertation is using hidden curriculum theories in liberal adult education fields and open new ways for the critical pedagogy. The research concentrates on how volunteer active experience voluntary work and what is its educational/edificational meaning in the life course. Are the meanings and experiences the same as formal curriculums, principles and documents promises? The research data consist of mixed methods like interviews, narratives, analyzing formal documents, observes and researchers own participate on voluntary work in Red Cross.

My research group at the School of Education is called Equality & Justice in Adult, Vocational and Higher Education. My research is also a part of the Freedom and Responsibility of Liberal Adult Education -program. The research creates views to analyze voluntary work as liberal adult education fields, not only humanitarian aid in society and charity work. It contest the traditional believes on volunteering and meanings on societies. It makes space for ethical issues like questions of growth and well-being as a volunteer active. Right now I'm writing the first article, the working title is called *Edification of voluntary work*. It concentrates my MA thesis findings and introduces the new research problems about voluntary work and edification. My article-based dissertation consists of 4 articles and the summary. Those will be offered in scientific publication in 2016-2020. Each articles have own questions. The Finnish Cultural Foundation and the Science Foundation of Tampere provides a grant for my research on February 2016.

Questions:

The meanings of active voluntary work:

1. *How do volunteers experience the voluntary work and what is the educational/edificational meaning?*

Hidden curriculum and edification of voluntary work:

2. *How are voluntary organizations hidden curriculum consists behind formal values, principles and documents?*

Compare the Red Cross formal documents and the data of volunteers – Formal and unwritten:

3. *Are the meanings of voluntary work the same as formal curriculums, principles and documents promises?*

Keywords: Adult Education, Liberal Adult Education, Edification, Life course, Voluntary work, Unwritten curriculum, Hidden curriculum, Meaning, Experience